

УДК 343.137.2

DOI <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2020-2.29>

З. Д. Нагорна, аспірант
кафедри кримінально-правових дисциплін
Університету митної справи та фінансів

Б. В. Нагорний, аспірант
кафедри кримінально-правових дисциплін
Університету митної справи та фінансів

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ПІДОЗРЮВАНОВОГО, ЩОДО ЯКОГО ЗАСТОСОВАНО НЕЗАКОННЕ ЗАТРИМАННЯ СЛІДЧИМ ЧИ ДЕТЕКТИВОМ БЕЗ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ

У статті здійснюється аналіз законодавчо встановленої процедури оскарження незаконного затримання у кримінальному провадженні. На підставі аналізу положень Кримінального процесуального кодексу України, які встановлюють порядок затримання особи у кримінальному провадженні, визначено причини проблем, що існують у сучасній практиці захисту осіб від незаконного затримання.

Розглянуто практичні проблеми, які виникають під час реалізації функції захисту у процесі затримання. На основі судової практики, а саме ухвал місцевих та апеляційних судів, здійснено аналіз підстав звернення захисників до суду зі скаргою на незаконне затримання. Крім того, у статті проаналізовано різні правові позиції стосовно застосування норм кримінального процесуального закону під час перегляду саме в касаційному порядку ухвал про відмову у відкритті провадження за скаргою, поданою в порядку ст. 206 КПК України на незаконне затримання особи. Визначено, що оскарження затримання фактично реалізується стороною під час досудового розслідування відповідно до ст. 206 Кримінального процесуального кодексу України або під час підготовчого провадження. Наведені пропозиції щодо законодавчого врегулювання процедури оскарження незаконного затримання.

Досліджено механізм судового контролю за забезпеченням прав затриманого, який має гарантувати ці права у кримінальному провадженні й передбачати деякі процесуальні засоби. Визначено, що саме судовий контроль є універсальним засобом реалізації судом функції забезпечення прав і свобод особи та особливим способом здійснення правосуддя. Визначено особливості судового контролю: 1) ініціатором такого провадження є слідчий, прокурор; 2) процедура судового контролю детально регламентована в КПК України і завжди передує процесуальній дії, здійснення якої можливо лише в разі згоди судді, у цьому випадку – слідчого судді на обмеження конституційних прав особи.

Ключові слова: затримання, незаконне затримання, оскарження затримання, ухвала слідчого судді.

Z. D. Nahorna, B. V. Nahorni. Problems of the protection of the rights of a suspect on which illegal detention is implemented by an investigative or detective without an order of the investigating judge

The article analyzes the statutory procedure for appealing against unlawful detention in criminal proceedings. On the basis of the analysis of the regulations of the Criminal Procedure Code of Ukraine, which establishes the procedure for the detention of a person in criminal proceedings, the causes of problems that exist in the current practice of protecting persons from illegal detention are identified.

Practical problems that arise during the implementation of the detention protection function are considered. An analysis of the grounds of the defense lawyers' appeal to the court against the complaint of illegal detention is conducted based on the case law, namely: the decision of local and appellate courts. In addition, the article analyzes various legal positions regarding the application of the rules of criminal procedural law when reviewing in cassation order the decision to refuse to open proceedings on a complaint filed under Art. 206 of the CPC of Ukraine for unlawful detention of a person. It was determined that the appeal of detention was actually implemented by the party during the pre-trial investigation in accordance with Art. 206 of the Criminal Procedure Code of Ukraine or during preparatory proceedings. Proposals for legislative regulation of the procedure for appealing against illegal detention are presented.

The mechanism of judicial control over ensuring a detainee's rights has been examined. Such mechanism should guarantee the realization of those rights during the criminal proceedings and provide the effective procedural means and measures. It has been substantiated that the judicial control is a universal way of ensuring the rights and freedoms of a detainee and a special way of administering justice by courts. The features of the judicial control have been determined, namely: 1) the initiator of the judicial proceedings controlling should be an investigator, prosecutor; 2) the judicial control procedure is regulated in detail by the CPC of Ukraine and should be always carried out before the corresponding procedural act is performed, which is possible only after a judge's consent, namely the investigating judge's consent, which is necessary in order to restrict the constitutional rights of a detainee.

Key words: detention, unlawful detention, appeal of detention, decision of the investigating judge.

© З. Д. Нагорна, Б. В. Нагорний, 2020

Постановка проблеми. Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) не визначено порядку досудового та судового оскарження рішення щодо затримання особи, що потребує, в свою чергу, вивчення даної проблеми та знаходження шляхів її вирішення.

Актуальність теми дослідження зумовлюється тим, що практика реалізації приписів правових норм щодо застосування інституту затримання підозрюваного без ухвали слідчого судді вказує як на наявність недосконалості законодавства, так і на та недоліки в його тлумаченні та правозастосовній діяльності слідчих органів, прокуратури та суду, на недостатню юридичну визначеність розв'язання питань, що виникають під час оскарження незаконного затримання, що призводить до прийняття судами суперечливих і необґрунтованих, а тим самим і незаконних рішень.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, вказує на певну увагу вчених-юристів як на проблеми застосування запобіжних заходів, так і на проблеми застосування інституту затримання підозрюваного [3–5; 1–16]. Наявні публікації не вичерпують проблему оскарження рішень про затримання особи на місці злочину, затримання без ухвали слідчого судді. Низка питань такої діяльності залишаються досить дискусійними.

Метою даної роботи є аналіз питань, що є проблемними під час оскарження незаконного затримання на стадії досудового розслідування та підготовчого провадження, визначення через призму розгляду даних питань ймовірних шляхів підвищення ефективності застосування інституту затримання підозрюваного.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Правова система інституту затримання підозрюваного закріплюється у ст. 29 Конституції України та ст. 12, 132, 177, 207-213 КПК України, а також у ст. 482 КПК України, де викладені додаткові правила затримання народних депутатів та суддів. Останні положення знаходяться у стані реформування у зв'язку зі скасуванням депутатської недоторканності і потребують окремої уваги після стабілізації процесуальних норм.

Значимо, що вповноважена службова особа відповідно до ст. 208 КПК України має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у вигляді позбавлення волі, лише у випадках:

- 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;
- 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;
- 3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

Окрім цього, відповідно до прийнятого у 2018 році Верховною Радою України у другій зміні КПК України (законопроект № 7279-д) законодавець дозволив провадження затримання під час розслідування кримінальних проступків, зумовивши можливість такого затримання наявністю додаткової системи фактів, багато з яких викликають сумніви з точки зору логіки кримінально-процесуальної форми та процесуальних гарантій правосуддя і дотримання засади верховенства права («чинить опір», «відмовляється виконувати законні вимоги», «не виконує законних вимог» тощо).

Застосування приписів указаних норм час від часу призводить до того, що слідчі «наступають на одні і ті ж граблі», що є наслідком колізій у законодавстві: законодавець регламентував затримання підозрюваного на місці злочину як невідкладну процесуальну дію, але не визначив, що вона може проводитись до занесення відомостей про злочин до Єдиного реєстру досудових проваджень (до початку розслідування), йдеться про затримання підозрюваного, яким така особа за законодавчим визначенням ще не є.

Окремої уваги в контексті питання затримання особи уповноваженою особою без ухвали слідчого судді заслуговує антикорупційний орган – Національне антикорупційне бюро України (надалі – НАБУ), завданням якого є протидія кримінальним корупційним правопорушенням.

Як найбільш поширену підставу детектив НАБУ для затримання службової особи зазначає, що є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України. Наприклад, під час проведення обшуку затриманої особи в порядку ч. 3 ст. 208 КПК України було знайдено закордонний паспорт, що, на думку детектива, може свідчити про цей ризик. Однак це може свідчити лише про недоведеність обґрунтованості підстав для затримання в порядку, передбаченому п. 3 ч. 1 ст. 208 КПК України, а також про безпідставність існування такого ризику, як втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності, а отже, і про її незаконність.

Відтак, як зазначає О. В. Сачко, застигнувши злочинця на місці події, слідчі і детективи опиняються фактично «застигнутими за межами можливостей» юридично визначених дій, бо в них не відкрито ще кримінальне провадження, а закон не просто дозволяє, а й вимагає таку особу затримувати [12, с. 222]. Ці колізії дають підстави для обґрунтованих оскаржень законності затримання та інших процедур відносно затриманого.

Згідно зі ст. 29 Конституції України кожний затриманий має право в будь-який час оскаржити в суді своє затримання, що кореспондується з п. 4 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, в якій зазначено, що кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним [1]. Це положення міжнародної конвенції закріплено в таких рішеннях Європейського суду із прав людини (далі – ЄСПЛ): у справах «Ідалов проти Росії», «Барановський проти Польщі», «Мокалал проти України», «Лівада проти України», «Кушнір проти України» та ін.

Ч. 2 ст. 12 КПК України визначає, що кожен, кого затримано через підозру або обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення або інакше позбавлено свободи, повинен бути в найкоротший строк доставлений до слідчого судді для вирішення питання про законність та обґрунтованість його затримання, іншого позбавлення свободи та подальшого тримання [2].

Водночас національне кримінальне процесуальне законодавство не містить чіткого алгоритму оскарження незаконного затримання, що призводить до неоднозначної судової практики та правової невизначеності в цьому питанні взагалі.

Аналіз практики дає підстави вважати, що оскарження незаконного затримання відбувається на підставі ст. 206 КПК України «Загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини» на стадії досудового розслідування чи підготовчого провадження [2].

Ст. 303 КПК України «Рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, та право на оскарження» не передбачає можливості звернення до слідчого судді з метою оскарження дій щодо незаконного затримання. На думку А.Р. Туманянц, С.Л. Шаренко, встановлюючи предмет судового оскарження, законодавець пішов шляхом прямої вказівки в законі вичерпного переліку тих рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування [3; 4]. О.Г. Шило зауважує, що закритий перелік дій, бездіяльності та рішень органів, які здійснюють кримінальний процес, що можуть бути оскаржені в порядку окремого судово-контрольного провадження, здатні обернутися обмеженням конституційного права людини і громадянина на судовий захист [5].

На нашу думку, відсутність у ст. 303 КПК України такого предмету оскарження, як незаконне затримання, є неприпустимим у правовій державі, адже будь-яка особа повинна мати змогу ініціювати питання щодо законності дій слідчих та детективів перед слідчим суддею.

У практичному аспекті це відбувається шляхом подання клопотання (скарги чи заяви) стороною захисту в порядку ст. 206 КПК України, в якій визначено загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини.

Аналіз судової практики свідчить, що вона є досить суперечливою, адже деякі слідчі судді відмовляють у задоволенні скарги захисника на підставі того, що слідчий суддя в порядку розгляду клопотання за ст. 206 КПК України не має права вирішувати питання щодо законності рішень слідчого, прокурора чи рішень судів.

Так, наприклад, в ухвалі слідчий суддя Шевченківського районного суду м. Києва зазначає: «Підставою для звільнення особи з-під варти в порядку ст. 206 КПК України є лише відсутність судового рішення, яке набрало законної сили, або не звільнена з-під варти особа після внесення застави в установленому цим Кодексом порядку; та у випадку якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких тримається ця особа, не надасть судові рішення, яке набрало законної сили, або не доведе наявності інших правових підстав для позбавлення особи свободи.

Слідчий суддя в порядку розгляду клопотання по ст. 206 КПК України не має права вирішувати питання щодо законності рішень слідчого, прокурора чи рішень судів.

Також слідчий суддя роз'яснює, що заявник може оскаржити слідчому судді рішення слідчого в порядку ст. 303 КПК України, що може бути підставою для визнання протоколу про затримання незаконним. Разом із тим дане питання не може бути вирішене в порядку ст. 206 КПК України» [6].

Проте заслуговують на особливу увагу різні правові позиції стосовно застосування норм кримінального процесуального закону під час перегляду в касаційному порядку ухвал про відмову у відкритті провадження за скаргою, поданою в порядку ст. 206 КПК України на незаконне затримання особи.

Так, Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду в ухвалях від 26 липня 2018 року (провадження № 51-3036км18), від 17 жовтня 2018 року (провадження № 51-9248ск18) та постанові від 22 листопада 2018 року (провадження № 51-3089км18) дійшов різних висновків щодо застосування однієї і тієї ж норми права у подібних правовідносинах.

Зокрема, ухвалою Верховного Суду від 26 липня 2018 року (провадження № 51-3036км18) касаційну скаргу захисника на ухвалу апеляційного суду про відмову у відкритті провадження залишено без задоволення, а зазначене судове рішення – без зміни. Обґрунтовуючи своє рішення, суд зазначив, що положеннями ч. 4 ст. 399 КПК України визначено підстави для відмови у відкритті провадження, зокрема, якщо апеляційну скаргу подано на судове рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, або судове рішення оскаржено виключно з підстав, на яких воно не може бути оскарже-

ним згідно з положеннями ст. 394 цього Кодексу. При цьому вказав, що перелік рішень, які можуть бути оскаржені, є вичерпним та розширеному тлумаченню не підлягає, а ч. 3 ст. 309 КПК України прямо передбачено, що скарги на інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді.

Крім того, ухвалою від 17 жовтня 2018 року (провадження № 51-9248ск18) Верховний Суд, встановивши, що апеляційний суд відповідно до вимог ч. 4 ст. 399 КПК України правильно відмовив у відкритті провадження за скаргою, поданою в порядку ст. 206 КПК України, на незаконне затримання, яка за правилами цього Кодексу не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, відмовив у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою. Суд зазначив, що згідно з положеннями ст. 424 КПК України рішення слідчого судді не можуть бути предметом перевірки судом касаційної інстанції, а тому він не наділений правом реалізувати свої повноваження, передбачені ст. 436 цього Кодексу, щодо таких судових рішень.

Натомість постановою від 22 листопада 2018 року (провадження № 51-3089км18) Верховний Суд скасував ухвалу суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті апеляційного провадження та призначив новий розгляд у суді апеляційної інстанції. Своє рішення Суд мотивував тим, що оскільки слідчий суддя прийняв рішення, порядок розгляду та оскарження якого на стадії апеляційного розгляду не врегульовано КПК, то суду апеляційної інстанції під час вирішення питання про відкриття апеляційного провадження (призначення до розгляду) за апеляційною скаргою на це рішення слід було керуватися приписами ч. 6 ст. 9 КПК України щодо застосування загальних засад кримінального провадження, визначених ч. 1 ст. 7 КПК України. Однією з таких засад є забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності (п. 17 ч. 1 ст. 7 КПК України), а зміст цієї засади розкрито у ст. 24 КПК України, згідно із ч. 1 якої кожному гарантується право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого в порядку, передбаченому КПК. З огляду на зазначене Суд вважав, що рішення судді апеляційного суду про відмову у відкритті апеляційного провадження за скаргою на ухвалу слідчого не узгоджується з вимогами кримінального процесуального закону.

З огляду на те, що колегія суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду вважала за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 22 листопада 2018 року (провадження № 51-3089км18), з метою забезпечення єдності судової практики провадження за касаційною скаргою захисників Діаментовича Д.Г. та Мокіна І.С. в інтересах ОСОБА_1 на ухвалу Херсонського міського суду Херсонської області від 28 травня 2018 року та ухвалу Апеляційного суду Херсонської області від 05 червня 2018 року за скаргою, поданою в порядку ст. 206 КПК України, на затримання ОСОБА_1 відповідно до ст. 208 КПК України було передано на розгляд об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду.

У постанові від 27.05.2019 року колегія суддів об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду приходять до висновку, що оскільки ухвала слідчого судді щодо скарги, поданої в порядку ст. 206 КПК України, в переліку, передбаченому ст. 309 КПК України, відсутня, звернення до суду з апеляційною скаргою на таке рішення є підставою для відмови у відкритті апеляційного провадження.

Протилежна думка викладена в Ухвалі Запорізького апеляційного суду від 21.02.2019 року, в якій слідчий суддя зазначає: «За змістом статті 206 КПК України кожен слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться особа, яка тримається під вартою, має право постановити ухвалу, якою зобов'язати будь-який орган державної влади чи службу особу забезпечити додержання прав такої особи.

У даному випадку також слід керуватися приписами частини шостої статті 9 КПК України щодо застосування загальних засад кримінального провадження, визначених частиною 1 ст. 7 КПК України. Однією з таких засад є забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності (п. 17 частини 1 ст. 7 КПК України). Зміст цієї засади розкрито у ст. 24 КПК України, згідно з частиною першою якої кожному гарантується право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності, зокрема, прокурора, слідчого в порядку, передбаченому КПК України.

Беручи до уваги стадію досудового розслідування кримінального провадження, повноваження слідчого судді розповсюджуються на вирішення питань, пов'язаних із судовим контролем за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні (п. 18 ст. 3 КПК України).

Отже, наведене спростовує доводи прокурора щодо відсутності у слідчого судді підстав для розгляду вище вказаної скарги захисника по суті, а саме щодо обґрунтованості затримання ОСОБА_3.

Крім того, відмова у відкритті провадження за скаргою, поданою в порядку ст. ст. 206, 208 КПК України, кримінальним процесуальним законом не передбачена» [7].

Згідно із ч. 1 ст. 206 КПК України кожен слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться особа, яка тримається під вартою, має право постановити ухвалу, якою зобов'язати

будь-який орган державної влади чи службову особу забезпечити додержання прав такої особи, а відповідно до ч. 2 ст. 304 КПК України, якщо скарга не підлягає розгляду в цьому суді, вона повертається. Так, наприклад, слідчий суддя Бориспільського міськрайонного суду Київської області в Ухвалі від 16.01.2019 року зазначив, що, зважаючи на вимоги ч. 1 ст. 206 КПК України розгляд даного клопотання не підсудний Бориспільському міськрайонному суду Київської області, оскільки затриманий громадянин перебуває в межах територіальної юрисдикції Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області (тимчасово утримується в ІТТ № 10 Переяслав-Хмельницького ВП ГУНП України в Київській області) [8].

Хоча, на думку О.Г. Шило, необхідним є направлення скарги за підсудністю в разі її надходження з порушенням правил підсудності. У такий спосіб особа позбавляється необхідності вдруге звертатися до суду, скорочується строк вирішення спірного питання, забезпечується її право на судовий захист. Ця позиція узгоджується з думками ще деяких науковців [5].

На нашу думку, раціональним було б в рамках судового контролю, що встановлений ст. 206 КПК України, здійснювати розгляд вищезазначених клопотань не тільки слідчим суддею, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться особа, яка тримається під вартою, а й будь-яким слідчим суддею.

Позитивною є також практика слідчих суддів, які об'єднують провадження за скаргою захисника про незаконне затримання та клопотання слідчого, детектива про застосування запобіжного заходу, як це, наприклад, було зроблено слідчим суддею Комунарського районного суду м. Запоріжжя в Ухвалі від 08.02.2019 року [9].

Хоча кримінально-процесуальним законодавством не передбачено те, що слідчий, прокурор або детектив повинні у клопотанні наводити чіткі підстави для затримання особи без ухвали слідчого судді, але підстави, порядок затримання та тримання під вартою чітко вказані у відповідних нормах КПК України. Крім того, п.1 ч. 5 ст. 206 КПК України встановлює, що незалежно від наявності клопотання слідчого, прокурора слідчий суддя зобов'язаний звільнити особу, якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких трималася ця особа, не доведе існування передбачених законом підстав для затримання особи без ухвали слідчого судді, суду.

Тож під час розгляду кожного клопотання про обрання запобіжного заходу слідчий суддя здійснює перевірку підстав, що стали причиною затримання особи, задля уникнення порушення її прав.

Висновок. Наявність окреслених теоретичних та практичних проблем дає підстави вважати, що оскарження затримання у кримінальному провадженні потребує більш чіткого законодавчого регулювання задля уникнення незаконних затримань та обмежень прав та свобод громадян. Проведений аналіз законодавства та судових рішень дає підстави для подальшого наукового вивчення відповідного інституту.

Перспективи подальшого дослідження вбачаються в подальшому розробленні механізму оскарження незаконного затримання та формування нових пропозицій щодо внесення змін до законодавства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року // *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

3. Туманянц А.Р. Окремі проблеми реалізації права на оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора під час досудового розслідування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. Вип. 12(2). С. 142–145. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2014_12\(2\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2014_12(2)_41).

4. Шаренко С.Л. Проблемні питання розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2013. № 5. С. 44–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chcks_2013_5_6.

5. Шило О.Г. Теоретико-прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України. Харків : Нац. Юрид. Акадємія ім. Я. Мудрого, 2010. 462 с.

6. Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 05.01.2019 року по справі № 761/118/19 // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79135797>.

7. Ухвала Запорізького апеляційного суду від 21.02.2019 року по справі № 333/577/19 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80222929>.

8. Ухвала Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 16.01.2019 по справі № 359/434/19 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79259251>.

9. Ухвала Комунарського районного суду м. Запоріжжя від 08.02.2019 року по справі № 333/577/19 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79696163>.

10. Дояр Є.В. Затримання особи у кримінальному провадженні : дис. кандидата юридичних наук ; спеціальність 12.00.09 ; Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2018. 191 с.
11. Макаренко Є.І. Затримання підозрюваних у вчиненні злочинів: проблеми теорії, законодавства і практики його застосування в Україні. *Вісник Академії митної служби України*. 2012. № 1. С. 123–131.
12. Сачко О.В. Проблеми реалізації верховенства права при застосуванні особливих форм та режимів кримінального провадження : монографія. Дніпро : Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара; «Середняк Т.К.», 2018. 382 с.
13. Татаров О.Ю. Заходи забезпечення кримінального провадження: перший досвід застосування. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 7. С. 113–122.
14. Тертишник В.М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Вид. 15-те, доповн. і перероб. Київ : Правова Єдність, 2018. 854 с.
15. Тертишник В. Проблеми процесуальної форми затримання особи у кримінальному процесі. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 8. С. 99–103.
16. Ченцов В.В., Тертишник В.М. Реабілітація жертв незаконних кримінальних переслідувань, політичних репресій та зловживань владою : підручник для слухачів магістратури юридичних вузів. Київ : Алерта, 2016 324 с.